

Nye mønstre – trygg oppvekst

Helhetlig og koordinert innsats
til barnefamilier med vedvarende lavinntekt

Fylkesmannens oppvekstsmøte 01.11.2019

Prosjektleder Kristine Løkås Vigsnes, Kristiansand kommune

Disposisjon

- Fattigdom som sårbarhetsfaktor
- Hvilke konsekvenser lavinntekt har for barn og unges oppvekstsvilkår og muligheter
- Hva Nye mønstre-modellen innebærer
- Og litt om forskningsprosjektet og hvilke erfaringer vi har gjort så langt

Ett av fire satsingsområder i Folkehelseprogrammet i Agder

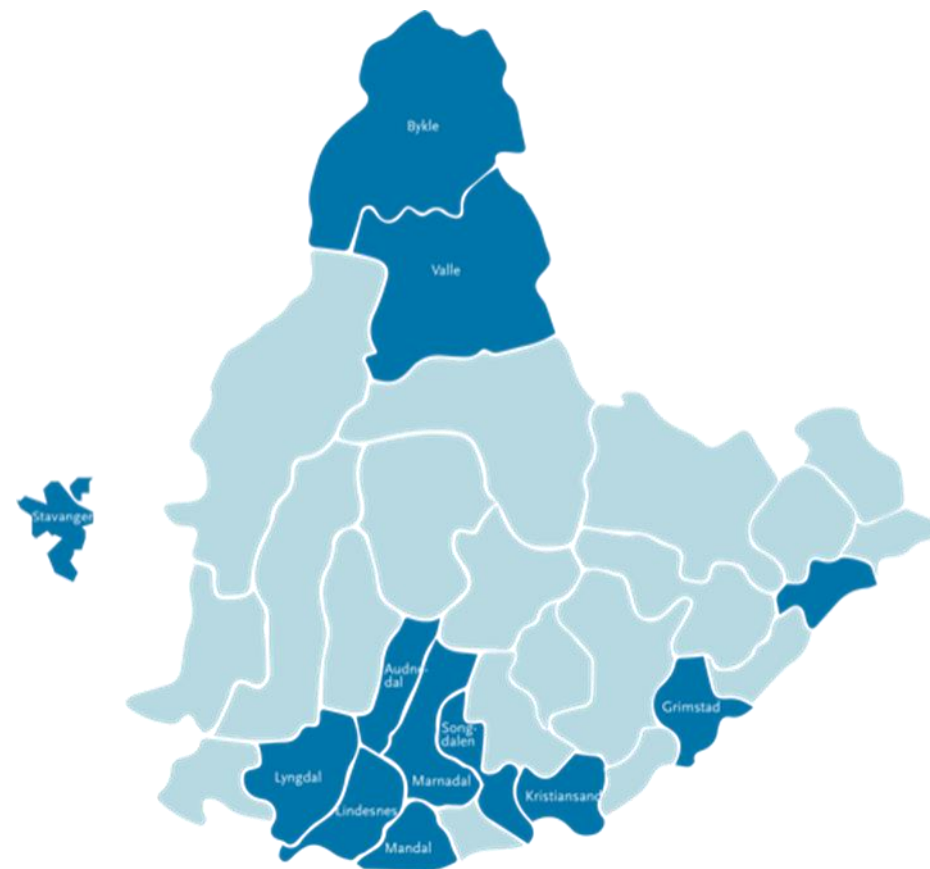
15 kommuner i Agder deltar i satsingen:

Songdalen, Tvedestrand, Audnedal, Lyngdal, Grimstad, Mandal, Marnardal, Lindesnes, Valle, Bykle og Kristiansand. Flekkefjord, Kvinesdal, Sirdal, Farsund.

I tillegg deltar også Stavanger kommune i satsingen.

Satsingen er finansiert gjennom Folkehelseprogrammet, i tillegg til kommuners egenfinansiering, tilskuddsmidler fra Fylkesmannen i Agder, Regionalt forskingsfond Agder og Forskningsrådets HELSEVEL- program.

Totalt vil opp mot 200 familier delta i satsingen, til sammen omtrent **250 voksen og 550 barn**.

Bakgrunn

I perioden fra 2000 til 2016 har andelen barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt økt fra 4 prosent til 10,3 prosent på landsbasis.

Høyere andel barn og unge i lavinntektshusholdninger i Agderfylkene enn nasjonalt.

Klar sammenheng mellom opplevelse av dårlig råd i familien og rusmiddelbruk, kriminalitet, mobbing og vold, samt lavere deltakelse på organiserte fritidsaktiviteter.

Ungdom fra familier med sosioøkonomisk status er oftere plaget med **psykiske symptomer** enn gruppen av ungdom med høy sosioøkonomisk status.

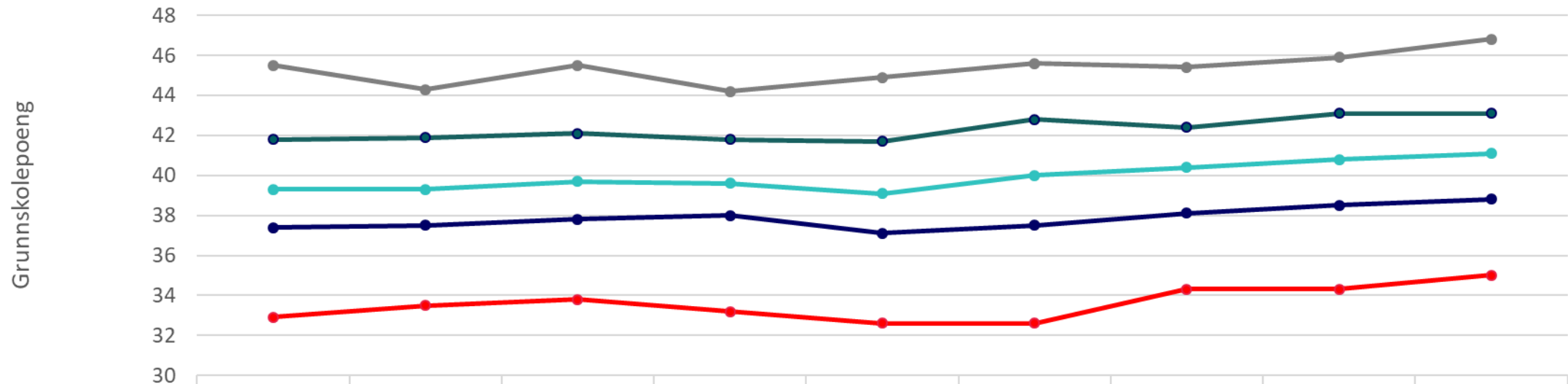
Foreldrenes utdanningsnivå, inntektsnivå, **helse** og bruk av offentlige støtteordninger overføres mellom generasjoner.

Foreldres utdanningsnivå og barnas skoleresultater

- Gjennomsnittlig grunnskolepoeng ved avslutning av 10.trinn

Vest-Agder

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Totalt	39,3	39,3	39,7	39,6	39,1	40	40,4	40,8	41,1
Lang høyere	45,5	44,3	45,5	44,2	44,9	45,6	45,4	45,9	46,8
Kort høyere	41,8	41,9	42,1	41,8	41,7	42,8	42,4	43,1	43,1
Videregående	37,4	37,5	37,8	38	37,1	37,5	38,1	38,5	38,8
Grunnskole	32,9	33,5	33,8	33,2	32,6	32,6	34,3	34,3	35

Samfunnsutfordring

4

Meninger

Fredag 28. april 2017 | Dagens Næringsliv

Den norske drømmen

Alle skal ha like muligheter til å lykkes, men i økende grad vil de som vokser opp i de fattigste hjemmene selv gjøre det dårlig.

Sammen med kollega Knut Røed ved Frischsenteret brukte jeg sist halvår på å studere utviklingen i økonomisk mobilitet, det vil si sammenhengen mellom hvor på den økonomiske rangstigen hjemmet du vokste opp i befant seg, og hvor du selv havner.

Dersom denne sammenhengen er sterk, slik at hvor du selv havner i stor grad er forutbestemt, sier vi at mobiliteten er lav. Er mobiliteten derimot høy har alle tilnærmet like muligheter til å lykkes.

Forskning på dette viser at det er store variasjoner i mobilitet mellom land. I mulighetenes land, USA, er mobiliteten paradoksalt nok på bunnen i den rike delen av verden, mens den er høyest i de nordiske landene. Den amerikanske drømmen er altså minst drøm og mest realitet her i Norden.

” Selv om Norge fortsatt er et land der klassebakgrunn har mindre betydning enn mange andre steder er det altså sånn at utviklingen går feil vei på bunnen av den økonomiske rangstigen

Selv om Norge fortsatt er et land der klassebakgrunn har mindre betydning enn mange andre steder er det altså sånn at utviklingen går feil vei på bunnen av den økonomiske rangstigen. Foto: Fredrik Bjørknes

Det virkelige gutteproblemet

Gutter fra vanskeligstilte familier står for «kjønnsgapet» i utdanningen. Det er virkelig grunn til å bekymre seg for dem.

Det pågår en opphøyet debatt om kjønnsforskjeller i utdanning i favorittjentene. Denne kronikken er et forsøk på å rydde litt opp i hva vi vet og ikke vet om hvor og hvorfor gutter er blitt hengende etter i utdanningsløpet. Spesielt vil jeg trekke frem klasse dimensjonen. Kjønnsgapet i utdanning mellom gutter og jenter fra ressurssterke familier er lite. Det er i grupper med høy risiko for å falle utenfor at vi ser at gutter er overrepresentert på mange av de negative statistikkene. For resten av befolkningen er kjønnsgapet i utdanning mindre tydelig.

Først noen beroligende fakta: En stadig økende andel menn tar høyere utdanning. Det er bare at økningen i andelen med høyere utdanning har vært sterkere for kvinner enn for menn.

Flere gutter enn jenter dropper ut av videregående skole, men de fleste av disse guttene klarer seg bra. Eva Grinde viste i onsdagens DN til flere tall som bekrefter dette. Blant annet er omtrent fire av

” Derfor er det uheldig at andelen barn i barnehager er lavere for barn fra ressursvake familier, når vi vet at det er disse barna som får mest igjen for å gå i barnehage

Gratis barnehager og mer målrettet familiepølitikk mot fattige familier kan være et viktig tiltak, skriver artikkelforfatteren. Foto: Ida von Hanno Bast

Barn i familie med dårlig økonomi

Levekårsulemper knyttet til økonomi, lokalmiljø, helse, deltagelse/skole og samspill kan påvirke hverandre

Lokalmiljø

Barn i lavinntektsfamilier er mer utsatt for dårligere fysiske boforhold (som trangboddhet)

Dårlige boforhold kan føre til at barnet ikke vil ta med venner hjem

Trangboddhet og dårlig bo-standard kan føre til at barnet ikke får ro til å gjøre lekser

Barn i de dårligst stilte familiene flytter mest

Barnet kan måtte bytte skole pga. flytting. Dette påvirker mulighetene til å vedlikeholde det sosiale nettverket og å etablere nye nettverk (sosial kapital)

Svake levekår konsentreres ofte geografisk, som i bydeler

Barnet kan i større grad være eksponert for slitte uteområder, søppel, støy og sosiale problemer

Helse

Foreldre med lav inntekt har oftere dårligere helse

Foreldreuhelse kan påvirke barnas helse og oppvekst negativt

Barn og unge i familier med lav inntekt har oftere dårligere fysisk og psykisk helse

Deltagelse/skole

Jo lavere utdanningsnivå foreldrene har, dess færre grunnskolepoeng oppnår barnet

Barn i familier med dårlig råd bruker mer tid foran skjerm, og er mindre aktive i organiserte aktiviteter for ferdighetsutvikling (idretts- og musikkbaserte aktiviteter)

Barn fra familier med lav inntekt er mer utsatt for mobbing

Barnet blir dårligere stilt på arbeidsmarkedet som voksen

Barn fra familier med lav inntekt har høyere skolefravær

Barnet har lavere sannsynlighet for å fullføre videregående skole

Samspill

Ressurssvake familier har et høyere konfliktnivå, og foreldrene har oftere psykiske vansker

Barn fra familier med færre ressurser trenger oftere hjelp fra barnevernet

Barn fra familier med færre ressurser er mer utsatt for vold i familien

Foreldre med lav inntekt benytter i større grad negative oppdragerstiler, som å være mindre involvert i barna sine

Kumulative levekårsulemper påvirker barnets oppvekst, utvikling, skoleprestasjoner og helse resten av livet

Barnet kan utvikle mindre sosial kapital
Sosial kapital består av de ressursene som barn får tilgang til gjennom sine sosiale nettverk, for eksempel de nettverkene de inkluderes i når de deltar i idrettslagets aktiviteter

Det er også risiko for å havne i lavinntektsgruppen som voksen, og at egne barn vokser opp i samme situasjon.

Utfordring

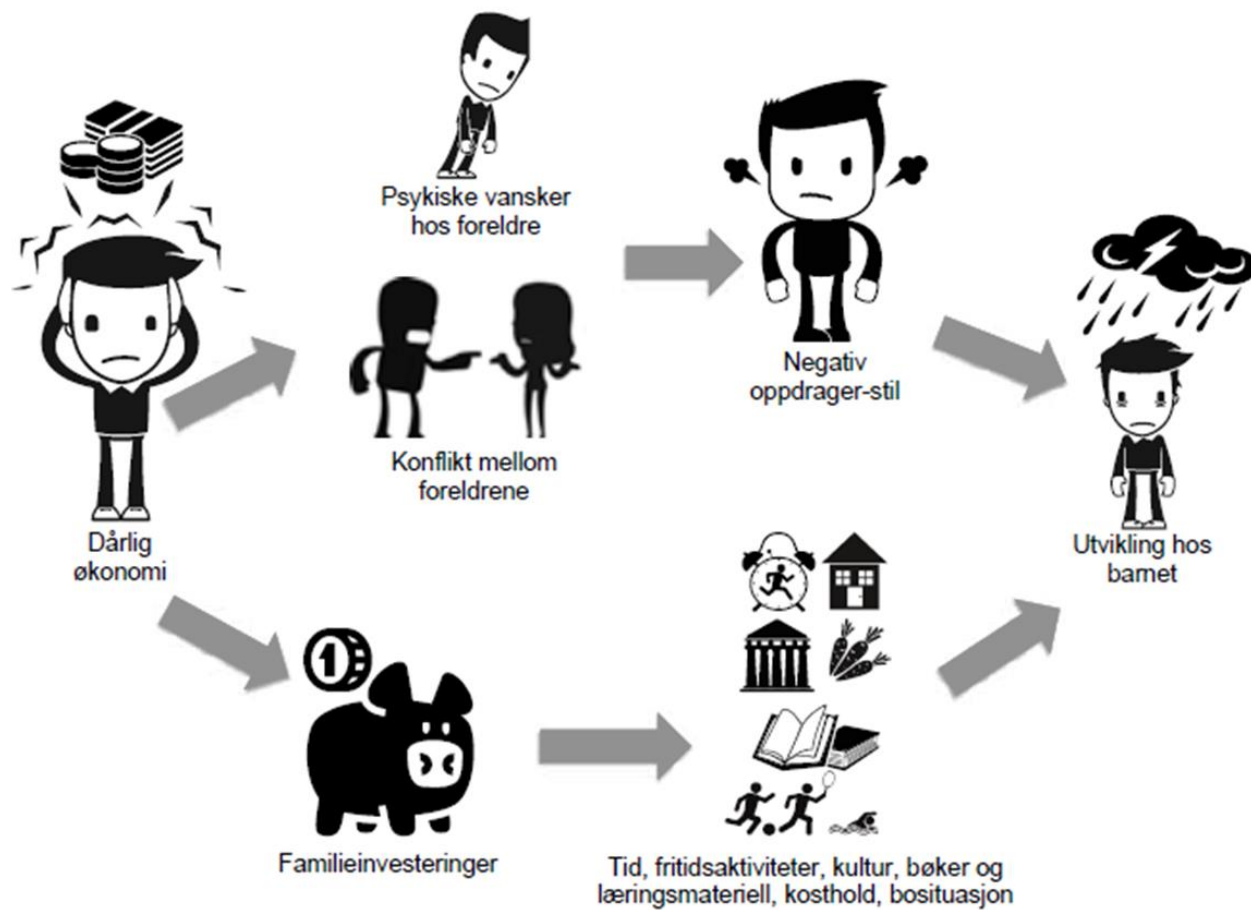
Familier som lever med vedvarende lavinntekt opplever er ofte sammensatte problemer. **Barna opplever ikke ett problem, men flere samtidig.**

- Svært få tiltak i Norge er *helhetlig tiltak* (flere instanser er inne med en koordinert og omfattende innsats mot hele familien.)
- De fleste tiltakene er såkalte *kompenserende tiltak* (ferie- eller fritidstilbud, leksehjelp, tilskudd til kjøp av sportsutstyr og aktivitetskort.)
- Tiltak er i liten grad rettet mot hele familien og bakenforliggende årsaker til at fattigdom går i arv over generasjoner.
- Det finnes få studier, både nasjonalt og internasjonalt, som har foretatt en grundig evaluering av hvilken effekter koordinerte tjenester har.

En film fra ALLEMED

<https://youtu.be/tVYuf09PySM>

Figur 5. En illustrasjon av overføringsmekanismer fra dårlig økonomi til barns utvikling.

IS-2412

Helsedirektoratet

Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling:
Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet

Nye mønstre – trygg oppvekst

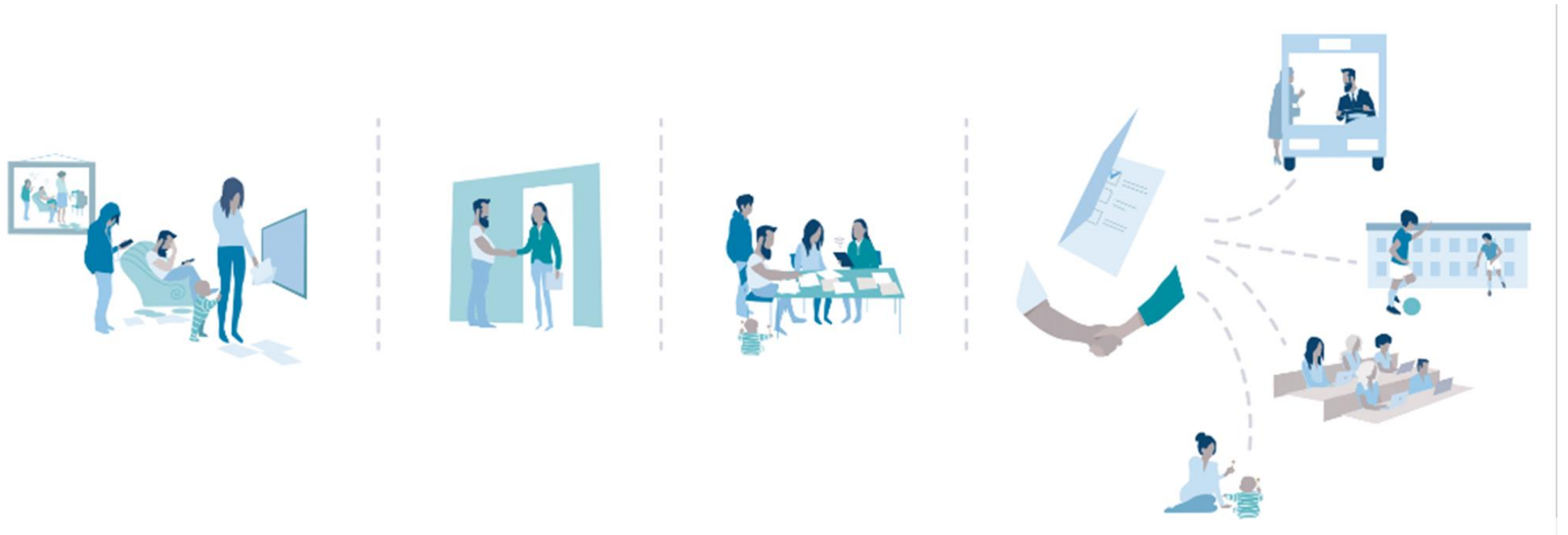
Nye mønstre – trygg oppvekst er en ny og forbedret måte å organisere tjenester på, tilpasset lokale behov og ressurser i kommunene.

Målsetning å bryte mønstre hvor lavinntekt og sosiale utfordring overføres fra en generasjon til en annen.

- Helhetlig og koordinert innsats
- **Familiekoordinator**
- **Familiens plan**
- Én kontaktperson inn til tjenesteapparatet
- Voksne og barn
- Tett oppfølging over tid
- Organisert i NAV
- Folkehelsekoordinator
- Tverrsektoriell organisering og involvering
- Forskningsbasert evaluering

Familiekoordinator og Familiens plan

Resultatmål – Nye mønstre

- **Barn, unge og foreldre i deltakerfamiliene opplever bedre psykisk helse og livskvalitet.**
- Barna deltar i fritidsaktiviteter og sosiale sammenhenger med andre jevnaldrende.
- Barnas skoleprestasjoner bedres.
- Antall barn og unge i prosjektet som vokser opp i boliger som er trangbodde eller har dårlig standard er redusert. Barna bor i et stabilt miljø over tid.
- Foreldrene er i arbeid eller arbeidsrettet aktivitet.
- Familiens økonomiske situasjon er oversiktlig, forutsigbar og håndterbar.

Resultatmål

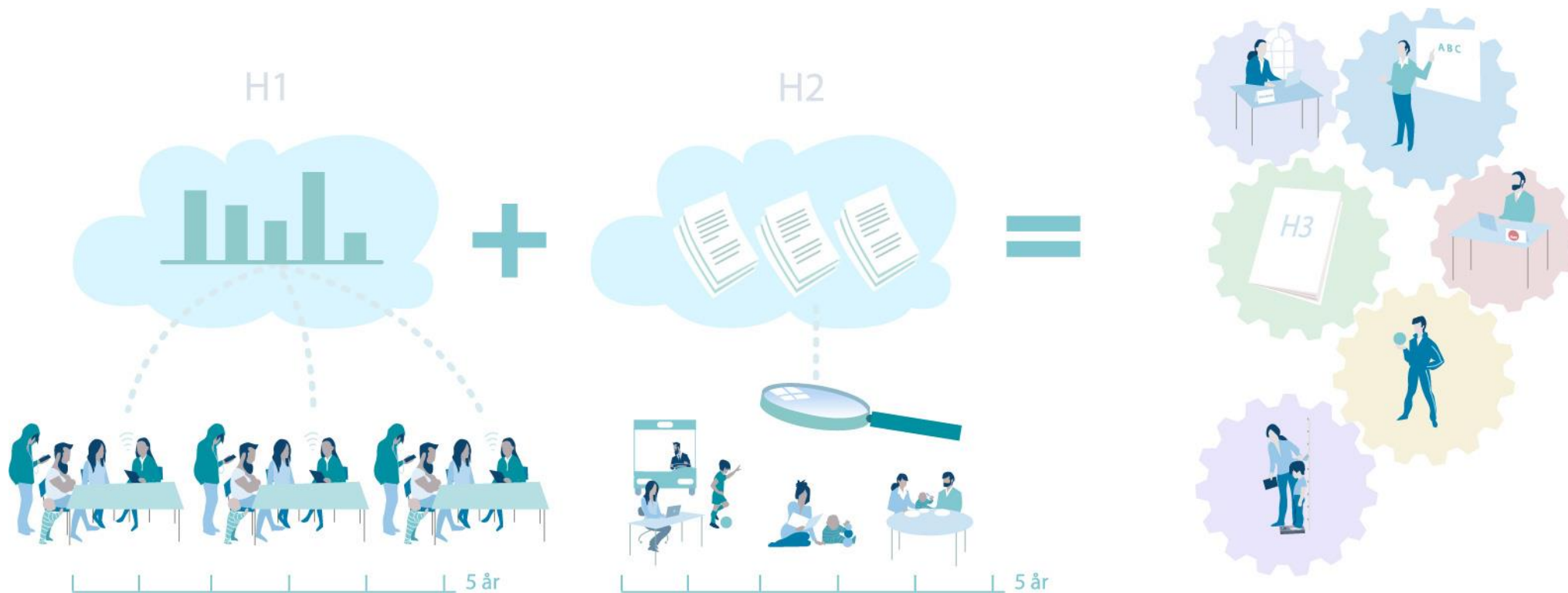
- Utvikle en metode som kan implementeres i ordinær drift.
- Økt samhandling mellom sektorer i kommunene for å sikre sammenhengende, målrettede tjenester til målgruppen og en effektiv innsats.
- Gjennom prosjektet skal sektorenes kjennskap til hverandres tjenester og tilbud til målgruppa, også frivillige organisasjoners tilbud, økes.

Effekt mål

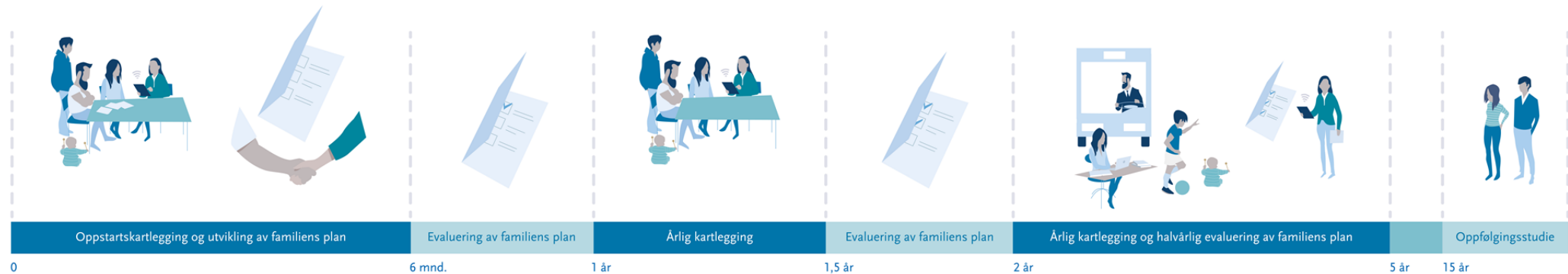
- Flere familier med levekårsutfordringer får koordinerte tjenester
- Færre barn i kommunene vokser opp i lavinntekt
- Mønsteret med negative generasjons-overføringer er brutt: Barn i familiene som deltar i prosjektet gjennomfører videregående skole innenfor normert tid og er i arbeid som voksne.

Forsknings-støttet innovasjonsprosjekt

Hovedaktivitet 1: Kvantifisere og forstå effekter av innovasjonen

Hva preger familiene?

Helse

- En oppvekst de ikke skulle hatt...
- Ulike typer traumer
- Helseutfordringer; lite diagnostisert og satt ord på
- Systemet vet i utgangspunktet lite om hvordan det preger familien
- Eksempel: kommer aldri... Kommer aldri=ikke motivert?
- Lite struktur – knyttes til helse og belastninger
- Lite nettverk, mange er ensomme

Ytre stress

- Økonomi
- Bosituasjon og flytting
- Oppvekstvilkår for barn

Hva ser vi til nå?

- Jo mer komplekst, jo mindre sammenheng i tjenester...
 - Underforbruk av tjenester
 - Vil i jobb!
 - Utfordrende for familiene å kommunisere behov
 - Utfordrende for tjenesteapparat å fange opp behov
 - Tar tid å bygge relasjon
 - Ulikheter knyttet til bakgrunn
 - «Slukke branner og bygge hus»
-
- Hva er viktig for deg?

Takk for oppmerksomheten!

www.kristiansand.kommune.no/tryggoppvekst

Ta gjerne kontakt!

Kristine Løkås Vigsnes – 481 51 622

kristine.vigsnes@kristiansand.kommune.no

Samarbeidspartnere

